

Nr 28

Utlåtande i anledning av väckta motioner angående tillämpningen av 22 kap. 4 § strafflagen i samband med avbetalningsköp.

Första lagutskottet har till behandling förehåft två inom riksdagen väckta motioner, nr 72 i första kammaren av fru Hamrin-Thorell m. fl. och nr 91 i andra kammaren av herr Nihlfors m. fl. I motionerna, som är likalydande, hemställes att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning huru och på vad sätt en begränsning skall kunna ske av polis- och åklagarmyndighets åliggande jämlikt 22 kap. 4 § strafflagen, då köp som leder till olovligt förfogande avslutats på sådant sätt, att säljaren kan anses icke ha iakttagit rimlig försiktighet gentemot köparen.

Beträffande skälen för motionärernas hemställan får utskottet hänvisa till motionerna.

Gällande bestämmelser m. m.

Åtal kan vara antingen allmänt eller enskilt. Allmänt åtal utföres av åklagare å det allmännas vägnar och enskilt åtal av målsägande.

Enligt rättegångsbalken (20:3) hör under allmänt åtal alla brott som ej uttryckligen är undantagna, och allmän åklagare skall åtala brott som hör under allmänt åtal (20:6). Genom processreformen gjordes icke ändring i den på grund av särskilda bestämmelser i strafflagen gällande uppdelningen av brotten i åklagar-, angivelse- och målsägandebrott. Om för allmänt åtal stadgas särskilt villkor, såsom tillstånd av myndighet eller angivelse av målsägande, skall det enligt rättegångsbalken gälla.

Möjlighet för åklagare att efter *lämplighetsprövning* underlåta åtal föreligger bl.a. i vissa fall av förmögenhetsbrott. Hit hör t.ex. oredligt förfarande, olovligt brukande och olovligt förfogande.

Brottet *olovligt förfogande* är upptaget i 22 kap. 4 § strafflagen. I de tre första paragraferna i kapitlet avhandlas förskingringsbrotten, undandräkt, förskingring och grov förskingring. 4 § är av följande lydelse: Där någon, i annat fall än förut i detta kapitel är sagt, med egendom, som han har i besittning men vartill ägande- eller säkerhetsrätt är förbehållen eller tillförsäkrad eller eljest tillkommer annan, vidtager åtgärd varigenom egen-

domen frånhändes den andre eller denne annorledes berövas sin rätt, dömes för olovligt förfogande till böter eller fängelse eller, där brottet är grovt, till straffarbete i högst två år.

En särskild åtalsbestämmelse rörande olovligt förfogande finnes i 10 §, som stadgar, att olovligt förfogande ej må åtalas av allmän åklagare med mindre statsåklagare finner åtal vara ur allmän synpunkt påkallat.

Innan allmänt åtal anställes verkställs *förundersökning*. Enligt 23 kap. 1 § rättegångsbalken skall förundersökning igångsättas så snart anledning förekommer att brott, som hör under allmänt åtal, förövats. Denna åtgärd ankommer enligt 23 kap. 3 § rättegångsbalken på polismyndighet eller åklagaren. Har förundersökningen inletts av polismyndighet och är saken ej av enkel beskaffenhet, skall ledningen enligt angivna lagrum övertagas av åklagaren, så snart någon skäligen kan misstänkas för brottet.

Vad som framkommer vid förundersökningen av betydelse för utredningen skall redovisas i ett protokoll. Härom stadgas i 23 kap. 21 § rättegångsbalken. Protokoll är dock icke erforderligt i mindre mål där i stället kortfattade anteckningar över det väsentliga kan föras. Enligt stadgande i förundersökningskungörelsen kan dylika kortfattade anteckningar föras, om brottet kan antagas ej förskylla svårare straff än böter samt förundersökningen är av mindre omfattning.

Polisens uppgifter samt polismans allmänna åligganden regleras närmare i *allmänna polisinstruktionen* den 4 juni 1948. Enligt 1 § instruktionen åligger det polisen bl.a. att uppdaga och utreda begångna brott. När det gäller brott, som ej må åtalas av annan än målsägande, föreligger skyldighet att ingripa endast där det erfordras för att avvärja påbörjat eller omedelbart förestående angrepp mot person eller egendom samt ingripande påkallas av målsäganden eller måste antagas överensstämma med hans vilja.

I de fall då överåklagare har att avgöra om åtal skall väckas åligger det enligt instruktionsföreskrift underåklagare att verkställa den utredning som erfordras för prövning av åtalsfrågan.

Gällande bestämmelser om *avbetalningsköp* finnes upptagna i lagen den 11 juni 1915 om avbetalningsköp. Enligt avbetalningslagen förstås med avbetalningsköp ett avtal, varigenom lösöre säljes mot betalning i särskilda poster, av vilka en eller flera skall erläggas efter det godset utgivits till köparen, och under villkor att säljaren skall äga rätt antingen att återtaga godset, om köparen åsidosätter vad som åligger honom, eller att äganderätten till godset skall förbli hos säljaren intill dess betalningen eller viss del därav blivit erlagd. Efter en år 1953 företagen revision av avbetalningslagen faller alla avbetalningsköp under lagens tvingande bestämmelser.

Historik

Bestämmelsen rörande olovligt förfogande i 22 kap. 4 § strafflagen och den därtill anslutande åtalsregeln i 22 kap. 10 § strafflagen tillkom genom 1942 års lagstiftning rörande förmögenhetsbrotten. Under stadgandet i 22 kap. 4 § strafflagen faller bl.a. olovligt förfogande över avbetalningsgods. Denna gärning bedömdes före 1942 års reform såsom förskingring.

Förskingring kunde ursprungligen åtalas endast av målsägande. 1893 ändrades åtalsregeln så att allmän åklagare ägde tala å brottet om det av målsäganden angivits till åtal. Denna inskränkning i åtalsrätten upphävdes år 1923, då förskingringsbrottet lades under allmänt åtal. Såsom skäl för att borttaga varje inskränkning i den allmänna åtalsrätten anfördes framför allt att målsägandens dispositionsrätt över åtalet huvudsakligen användes för att frambringa betalning och att sådan vanligen blott kunde erhållas från förskingrare med förmögna vänner, varför regeln i allmänhet endast gav personer tillhörande de i ekonomiskt hänseende bättre lottade klasserna möjlighet att undgå åtal.

I anledning av en väckt motion anhöll 1927 års riksdag i skrivelse till Kungl. Maj:t (nr 183) om en utredning av avbetalningssystemets omfattning och verkningssätt. Den i anledning av riksdagens hemställan verkställda utredningen ledde till en *proposition* till 1934 års riksdag med förslag till ändrade åtalsbestämmelser rörande förskingringsbrottet. Enligt förslaget skulle förskingringsbrott ej få åtalas av annan än målsägande, då gärningsmannen kommit i besittning av godset på grund av avtal enligt vilket äganderätten skulle övergå å honom sedan för godset betingad betalning blivit helt eller delvis erlagd. I sin motivering till den föreslagna bestämmelsen uttalade föredragande *departementschefen* bl. a.

Med fog torde kunna antagas att en begränsning av åtalsrätten på sätt föreslagits skulle högst väsentligt minska ej allenast antalet åtal för förskingring av avbetalningsgods utan jämväl antalet förskingringar av dylikt gods. Otvivelaktigt skulle nämligen ändringen beträffande åtalsrätten komma att tvinga säljarna till en viss försiktighet, då det gäller att anskaffa köpare, och därmed rikta sin udd mot ett av grundfelen i avbetalningssystemet såsom det hos oss utvecklats. Om säljarna icke längre kunna påräkna att polismyndigheten står till förfogande för undersökning angående köparens förfarande med det sålda godset och de dessutom själva få bära kostnaden och obehaget av en eventuell rättegång mot köparen, torde det bli nödvändigt för dem att innan köpeavtal slutes skaffa sig kännedom om köparens ekonomi och övriga förhållanden som kunna vara av betydelse. Detta torde i sin tur leda till att avbetalningsköp icke komma att avslutas med andra personer än sådana, som själva äro solventa eller som på grund av ställd borgen eller av annan anledning kunna med någorlunda stor säkerhet antagas komma att fullgöra sin betalningsskyldighet. Härmed skulle vinnas att sådana försäljningar till insolventa köpare som

för närvarande i stor utsträckning giva upphov till förskingringsbrott icke skulle komma till stånd, åtminstone icke i tillnärmelsevis den omfattning som nu.

Naturligen förekomma fall då en köpare av avbetalningsgods gör sig skyldig till sådant förfarande emot sin kontrahent, att det måste anses önskvårt att i anledning av detsamma ingripande från polismyndighetens sida kommer till stånd. Så är t.ex. händelsen om köparen ingått avtalet, oaktat han måste räkna med att han ej kan fullgöra det, och sedermera avhänder sig godset. I dylika fall torde emellertid, om icke klart bedrägeri föreligger, förfarandet dock stå så nära sådant brott att polismyndigheten måste anses berättigad och skyldig att upptaga saken till undersökning för att kunna konstatera huruvida bedrägeri föreligger. Skulle så vara fallet, ankommer det nämligen på allmän åklagare att utföra åtal. I själva verket torde polismyndigheten, om den föreslagna ändringen av åtalsrätten beträffande förskingring av avbetalningsgods genomföres, erhålla just den rörelsefrihet som måste anses önskvärd; den kan avvisa de enkla förskingringfallen och kan på nyss angivet skäl, därest en köpare av avbetalningsgods gjort sig skyldig till ett förfarande av mera grov beskaffenhet, upptaga saken till undersökning och därigenom lämna säljaren den hjälp varpå han skäligen kan göra anspråk.

Mot förslaget att ändra åtalsrätten på angivet sätt kan anmärkas att det ej stämmer väl överens med rättsutvecklingen, vilken tenderar mot en utvidgning av den offentliga åtalsrätten. Riktigheten härav kan icke bestridas, men anmärkningen torde ej böra tillerkännas avgörande betydelse, då en ändring på förevarande punkt med all sannolikhet kan förväntas bli till verkligt gagn. — — —

Första lagutskottet avstyrkte i sitt utlåtande (nr 49) Kungl. Maj:ts förslag och hemställde att riksdagen måtte anhålla om en förnyad utredning av frågan om verkningarna av avbetalningshandeln. I en till utlåtandet fogad reservation hemställdes om bifall till förslaget. I utlåtandet framhöll utskottet bl.a.: Förslaget innebar ett anmärkningsvärt avsteg från den allmänna principen att staten som regel genom egna organ tillser, att dess straffanspråk icke blir åsidosatt. Även mycket svårartade rättskränkningar skulle endast kunna åtalas av målsäganden. Även efter en lagändring i enlighet med propositionen hade säljaren kvar möjligheten att genom hot om åtal frampressa en uppgörelse. De åtal som anställdes skulle bli utvalda efter synnerligen godtyckliga grunder. Om åtal för förskingring av avbetalningsgods skulle komma att åtalas mera sällan kunde befaras att effektiviteten hos straffhotet avsevärt förminskades.

Riksdagen biföll Kungl. Ma:ts förslag men anhöll därvid om en förnyad utredning av frågan om verkningarna av avbetalningshandeln.

Lagändringen rörande åtal för förskingring trädde i kraft den 1 juli 1934, och förskingring av avbetalningsgods utgjorde härefter målsägandebrott fram till den 1 januari 1943, då den nya lagstiftningen om *förmögenhetsbrotten* trädde i kraft. Genom denna lagstiftning har vad som tidigare

betecknats såsom förskringring av avbetalningsgods inordnats under begreppet olovligt förfogande i 22 kap. 4 § strafflagen. Beträffande åtalsrätten innebär den nya lagstiftningen att brottet åter lagts under allmänt åtal, därvid dock samtidigt genom bestämmelser i 22 kap. 10 § strafflagen en åtalsbegränsning genomförts på det sätt att olovligt förfogande ej får åtalas av allmän åklagare om ej överordnad åklagare finner åtal vara ur allmän synpunkt påkallat. Den nya lagstiftningen behandlades vid 1942 års riksdag. Första lagutskottet anförde i sitt utlåtande (nr 18) över Kungl. Maj:ts förslag (prop. nr 4), som av riksdagen i förevarande del oförändrat antogs, rörande de nya åtalsreglerna följande:

Enligt propositionen förläggas alla förmögenhetsbrott under allmänt åtal med allenast två inskränkningar: dels må flertalet brott mot närstående åtalas av allmän åklagare endast efter angivelse eller om överåklagaren finner det påkallat ur allmän synpunkt; dels tillåtes allmänt åtal av vissa lindrigare förmögenhetsbrott — oredligt förfarande, olovligt förfogande och olovligt brukande — först efter sådan lämplighetsprövning från överåklagarens sida. Mot vad sålunda föreslagits har utskottet intet att erinra, men utskottet vill framhålla, att den möjlighet till allmänt åtal efter överåklagarprövning som propositionen öppnar beträffande s.k. avbetalningsförskringring icke är avsedd att komma till användning annat än i sällsynta undantagsfall.

Den av 1934 års riksdag väckta frågan om en *revision av lagstiftningen om avbetalningsköp* föranledde vissa förarbeten inom justitiedepartementet för en sådan revision. Bl.a. framlade nuvarande professorn Folke Schmidt år 1938 ett betänkande (SOU 1938:11) med riktlinjer för en lagstiftning om ägareförbehåll och avbetalningsköp. År 1947 tillkallades sakkunniga för att verkställa utredning om ny lagstiftning rörande avbetalningsköp och därmed sammanhängande frågor. De sakkunniga avgav betänkande år 1950 med förslag till ändrad lagstiftning om avbetalningsköp (SOU 1950:42) som lades till grund för en år 1953 genomförd revision av avbetalningslagen.

I betänkandet redogjorde de sakkunniga bl.a. för sina överväganden av de utvägar att uppnå en bättre ordning inom avbetalningshandeln, som tidigare anvisats under behandlingen av hithörande problem. Härvid anförde de sakkunniga bl.a. följande:

Vissa reformförslag åsyfta en näringsrättslig reglering av avbetalningshandeln. Sålunda pekade 1927 års riksdag på möjligheten att, i likhet med vad som skett i Norge, göra rätten att på avbetalning sälja varor under ett visst värde beroende av offentlig myndighets tillstånd. Denna väg avvisades som nämnts av kommerskollegium i dess år 1933 avgivna utlåtande. Även om det ligger nära till hands att angripa problemet från denna sida, eftersom åtskilliga missförhållanden inom avbetalningshandeln sammanhänga med de försäljningsmetoder den individuella säljaren använder, anser sig utredningen dock i likhet med kommerskollegium icke kunna förorda in-

förändret av ett koncessionssystem. Antalet avbetalningssäljare i vårt land torde kunna räknas i tiotusental. Ett koncessionssystem skulle därför medföra en avsevärd arbetsbörda för de myndigheter, som skulle handha dessa ärenden. Det skulle säkerligen vara svårt att effektivt övervaka efterlevnaden av en dylik lagstiftning. Då myndighets prövning endast i undantagsfall kunde tänkas resultera i att tillstånd vägrades, skulle systemet därjämte innebära en onödig belastning för de enskilda näringsidkarna. — — —

Under den tidigare diskussionen ha de missförhållanden som framträtt i samband med agentverksamheten starkt betonats. Därvid har hävdats, att av säljare anlitate agenter ej sällan lyckades förmå godtrogna personer att genom avbetalningsköp åtaga sig förpliktelser, som väsentligt överstege deras ekonomiska förmåga, eller köpa föremål, för vilka de hade ringa eller ingen användning. Det föreläge större risker för dylika avtal vid agenthandel, där köparna uppsöktes i hemmet eller på arbetsplatsen, än vid butikshandeln, där köparna i allmänhet på förhand gjort klart för sig vad de önskade förvärva. Stundom har gjorts gällande, att en sanering av agentverksamheten vore den mest angelägna reformen inom avbetalningshandeln. Även om på senare år användningen av agenter torde ha minskat och agentkårens sammansättning förbättrats, förekomma alltjämt klagomål över att en del agenter använda olämpliga försäljningsmetoder. I syfte att råda bot på missförhållandena har ifrågasatts, att inom avbetalningshandeln icke skulle få användas andra agenter än sådana, som vore godkända av offentlig myndighet. Utredningen har likväl icke funnit sig kunna biträda en sådan ordning, mot vilken samma invändningar i stort sett kunna anföras som mot införande av koncessionstvång för rätt att driva avbetalningsförsäljning. — — —

Några av de äldre reformförslagen ha tagit sikte på att söka hindra avbetalningshandeln med vissa varuslag. I detta syfte har föreslagits att rättsverkan — antingen helt och hållet eller åtminstone i straffrättsligt hänseende och i förhållande till tredje man — skulle fränkännas äganderättsförbehåll beträffande vissa angivna slag av varor. En lagstiftning efter dessa linjer skulle innebära, att man i större eller mindre utsträckning jämställde avbetalningssäljare med creditsäljare i allmänhet. Olika synpunkter ha legat bakom dessa yrkanden. — — — Mot varje förslag att fränkänna äganderättsförbehåll rättsverkan vid köp av vissa varuslag kan för övrigt — såsom framhölls i 1934 års proposition — invändas, att det måste anses olämpligt, om olika regler i sakrättsligt hänseende skulle gälla för olika slag av varor. Utredningen har begränsat sig till att förorda en ny regel, som tar sikte på att undanröja de mest stötande konsekvenserna av det nuvarande rättsläget. I andra stycket av förslaget 11 § har upptagits en bestämmelse av innebörd att gång- och sängkläder, som äro oundgängligen behövlige för köparen och hans familj, icke få återtagas.

Utredningen anser sig böra avstyrka det vid ett par tillfällen framförda förslaget, att fränkänna äganderättsförbehåll rättsverkan, där avbetalningspriset icke uppgår till visst minimibelopp. Varje värdegräns måste bli godtycklig. En regel om ogiltighet av äganderättsförbehåll vid köp under ett visst värde skulle huvudsakligen komma att beröra de ekonomiskt sämst situerade, vilka äro beroende av att erhålla kredit även å små belopp.

Remissyttranden

Utskottet har i den ordning § 46 riksdagsordningen föreskriver inhämtat yttranden över motionerna från *riksåklagarämbetet*, *kommerkollegium* och *hovrätten över Skåne och Blekinge*. Därjämte har *Sveriges advokatsamfund*, *Sveriges köpmannaförbund* och *Kooperativa förbundet* beretts tillfälle att avgiva yttrande. Från sistnämnda förbund har yttrande ej inkommit. Riksåklagarämbetet har vid sitt yttrande fogat till ämbetet inkomna yttranden från statsåklagarna i Stockholm, Göteborg och Malmö ävensom från Föreningen Sveriges landsfogdar, Föreningen Sveriges stadsfiskaler och Föreningen Sveriges landsfiskaler. Kommerskollegium har vid sitt yttrande fogat till kollegium inkomna yttranden från handelskamrarna i Stockholm, Göteborg, Malmö och Gävle.

Motionerna har ej tillstyrkts av någon remissmyndighet. *Riksåklagarämbetet* ifrågasätter om det kan föreligga tillräckliga skäl till någon riksdagens åtgärd i anledning av motionerna. *Styrelsen för Sveriges advokatsamfund* förklarar — efter att ha avvisat olika berörda reformvägar — att styrelsen naturligtvis icke har någon anledning att direkt avstyrka motionärernas förslag om utredning men vill framhålla att en eventuell utredning måste bli mycket omfattande. *Hovrätten över Skåne och Blekinge*, *kommerskollegium* och *Sveriges köpmannaförbund* avstyrker motionerna.

Riksåklagarämbetet förklarar att verkningarna av de gällande bestämmelserna har bedömts skiftande. Sålunda anför ämbetet att företrädare för de rörelseidkare, som ägnar en avsevärd del av sin verksamhet åt avbetalningshandeln, har givit uttryck för den uppfattningen, att de från och med år 1943 gällande åtalsreglerna tillämpas alltför rigoröst av myndigheterna medan å andra sidan från polis- och åklagarhåll hävdats, att lagreglernas utformning öppnat alltför stort utrymme för anmälningar, vilka i själva verket avse mindre att ernå ett straffrättsligt förfarande mot köparen än att skapa en utväg att framtvinga slutlikvid för avbetalningsgodset. Ämbetet återger ett uttalande, som ämbetet gjorde år 1954 i anledning av en framställning från Sveriges automobilhandlarförbund med önskemål att åklagarna skulle frångå sin restriktiva praxis i fråga om allmänt åtal vid olovligt förfogande över avbetalningsgods. Uttalandet innehöll bl.a. följande:

Av remissyttrandena framgår att remissinstanserna riktigt tolkat de intentioner, som lagstiftaren enligt vad ovan utvecklats haft vid tillkomsten av gällande rätt. Sålunda har i nämnda yttranden betonats att åtal borde äga rum främst i sådana fall där omständigheterna voro sådana att det kunde misstänkas att köparen redan vid köpet haft bedräglig avsikt i det att han avsett att förfoga över godset innan det slutbetalts eller i allt fall räknat med detta som en utväg att vid behov förbättra sin ekonomiska ställning. Såsom omständigheter av denna betydelse har i yttrandena an-

givits att avbetalningsgods av betydande värde försålt kort tid efter förvärvet och innan ännu mer än en obetydlig del av köpeskillingen erlagts, eller att olovligt förfogande över avbetalningsgods ägde rum upprepade gånger och därigenom framträdde såsom satt i system. Såsom ett särskilt fall, där åtal borde äga rum, har i något yttrande angivits att på grund av målsägandens oförmåga att själv tillvarataga sin rätt hänsyn till denne talade för åtal. I åtskilliga yttranden har slutligen helt allmänt understrukits att den omsorg, med vilken säljaren före avtalets träffande undersökt köparens kreditvärdighet måste inverka vid åtalsfrågans bedömande. Där säljaren medvetet tagit en risk i förevarande hänseende, borde åtal icke ske. Om säljaren däremot haft fog för sin tilltro till köparens vilja och förmåga att göra rätt för sig men köparen svikit förtroendet, utgjorde detta en omständighet, som i sin mån kunde tala för att åtal finge anses vara påkallat.

Det må här nämnas att den inblick som ämbetet vid överprövning av åtalsärenden av förevarande art fått i åklagarnas praxis på området, icke givit ämbetet annat intryck än att även åklagarnas praxis står i överensstämmelse med syftet med förevarande åtalsregel.

Av det anförda framgår att statsmakterna vid tillkomsten av gällande lagstiftning tagit ställning till det föreliggande av Eder upptagna avvägningsspörsmålet, i vilken omfattning med hänsyn till olika intressen allmänt åtal för olovligt förfogande över avbetalningsgods borde äga rum. Vidare framgår att åklagarnas praxis synes innefatta en riktig tillämpning av gällande rätt.

Ämbetet berör härefter frågan rörande polisens och åklagarnas utredningsarbete. Ämbetet uttalar:

Ovederläggligt torde vara, att den stegrade omfattning avbetalningshandeln fått och den i många fall lättvindiga prövning som av vissa affärsföretag ägnas den presumtive köparens solvens medfört en ökning av antalet fall, där en köpare av gods, som sålts på avbetalning under äganderättsförbehåll, olovligen förfogar över godset genom avyttring eller på annat sätt innan slutlikvid skett. Utan tvivel förhåller det sig också så, att — även om flertalet anmälningar innefattande misstanke om sådant brott icke leda till åtal eller ens till en fullständig förundersökning — anmälningarna medföra ett visst mått av utredningsarbete. Av flertalet härvid fogade yttranden synes emellertid framgå, att detta utredningsarbete genom en stadgad praxis begränsats på sådant sätt, att det kan ifrågasättas, om något står att vinna med en ändrad lagstiftning om samtidigt skall beaktas det syfte, som gällande lagstiftning torde vara avsedd att tillvarataga.

Skall man radikalt komma till rätta med det problem motionen upptagit till bedömande lärar allenast kunna ifrågakomma en återgång till förhållandena före 1942 års lagstiftning, då brott av nu ifrågavarande slag — då hänfört till försringerbrotten — var målsägandebrott. Uppenbart är att genom en sådan lagändring, som förordas av statsåklagaren i Göteborg, en avlastning av polisens och åklagares arbete komme att ske; möjligen skulle också såsom statsåklagaren uttalat härigenom föranledas större återhållsamhet från säljarens sida vid ingående av sådana kreditavtal, varom här är fråga, något som i och för sig otvivelaktigt vore en vinning. Emellertid finner sig ämbetet svårligen kunna förorda en sådan lösning.

Som skäl för sin ståndpunkt åberopar ämbetet främst det av straffrättskommittén under lagens förarbeten gjorda uttalandet att det torde strida mot nutida åskådning, att staten beträffande något förmögenhetsbrott av hur ringa beskaffenhet det vara må skulle helt frånsäga sig möjligheten att utkräva straffanspråket och överlämna det till målsäganden ensam.

Ämbetet anför i denna fråga vidare följande:

Ytterligare en omständighet synes ämbetet vara att beakta såsom ett skäl mot en återgång till förhållandena före 1942 års lagstiftning. Ämbetet syftar härvid därpå att ifrågavarande brott till sin karaktär är sådant att i många fall gränsen till bedrägeribrottet är flytande. I fråga om sådana gränsfall skulle det uppenbarligen vara en allvarlig olägenhet att en utredning genom offentlig myndighet icke komme till stånd. Man torde också kunna räkna med — vid en lagändring i antydd riktning — att målsäganden i vidare mån än som redan nu sker skulle giva sin anmälan formen av en uttalad misstanke om bedrägeribrott och därigenom ändock framtvinga ett visst mått av utredningsarbete. Att i den situationen räkna med straffhotet i 13 kapitlet 7 § strafflagen såsom ett avhållande moment torde icke vara realistiskt.

Ämbetet uttalar att ett tillägg till åtalsregeln i 22 kap. 10 § av orden "av särskilda skäl" efter ordet "åtal" måhända skulle ge polis- och åklagarmyndigheterna möjlighet att starkare än som redan nu sker i praxis begränsa utredningsverksamheten i fråga om anmälningar rörande brott mot 22 kap. 4 § strafflagen. Avslutningsvis anför ämbetet följande:

Det torde av vad ovan anförts och av vad som i allmänhet framgår av de bilagda yttrandena stå klart, att stark återhållsamhet präglar utredningsverksamheten i fråga om anmälningar rörande brott mot 22 kapitlet 4 § strafflagen. Möjligen kan — utan ändrad lagstiftning och inom ramen för gällande föreskrifter om vad polis- och åklagarmyndigheterna ha att iakttaga i fråga om uppdagande och beivrande av brott — denna återhållsamhet ytterligare skärpas. Ämbetet syftar här på den tveksamhet, som på åtskilliga håll kommit till synes och åt vilken givits uttryck i det bilagda yttrandet från Föreningen Sveriges stadsfiskaler, huruvida ett ärende av nu ifrågavarande beskaffenhet skall kunna avskrivas med motiveringen att åtal ej är ur allmän synpunkt påkallat, innan genom en utredning klarlagts att brott verkligen föreligger. Detta spörsmål har också statsåklagaren i Stockholm berört i sitt bilagda yttrande. Ämbetet, som ansluter sig till vad statsåklagaren härutinnan anfört, vill för sin del hävda, att för ett avskrivningsbeslut under ifrågavarande motivering i princip icke kan uppställas kravet på att utredning skall föreligga om att brott verkligen föreligger — det är ju här icke fråga om en åtalseftergift i egentlig mening — och förmenar att om denna tolkning allmänt vedertages en ytterligare begränsning av polis- och åklagarmyndigheternas nu ifrågavarande arbetsbörda kunde ske.

Av vad ovan anförts framgår att ämbetet i nu ifrågavarande ärende icke finner anledning till lagändring i vidare mån än att ämbetet ifrågasätter om icke ett tillägg till 22 kapitlet 10 § strafflagen kan vara ändamålsenligt.

Vid det förhållandet, att chefen för justitiedepartementet vid anmälan av frågan om remiss till lagrådet den 2 maj 1958 av brottsbalksförslaget uttalade, att en revidering främst på vissa punkter av förmögenhetsbrotten framstode som önskvärd och enär det icke torde vara uteslutet, att de nu avhandlade problemen därvid bliva föremål för övervägande, vill ämbetet emellertid ifrågasätta, om det kan föreligga tillräckliga skäl till någon riksdagens åtgärd i anledning av motionerna.

Hovrätten över Skåne och Blekinge delar motionärernas uppfattning att det inom avbetalningshandeln utvecklats metoder som måste betecknas som alltför lättvindliga. Hovrätten uttalar bl.a. följande om polisens och åklagarnas arbetsuppgifter med förevarande ärenden:

— — — Redan polisutredningen utövar ett psykologiskt tryck på köparen, och det ligger sålunda i säljarens intresse att få till stånd en sådan. Polis och åklagare kan i allmänhet icke undgå att göra utredning, då olovligt förfogande över avbetalningsgods anmäles. I viss utsträckning synes man väl, åtminstone på vissa platser, undvika att göra utredning i enkla fall, som uppenbarligen icke kan leda till åtal. Men det är självfallet endast klara fall som på detta sätt kan fränskiljas redan från början. Eljest torde en utredning vara nödvändig för att åklagaren skall kunna pröva åtalsfrågan. Man har vidare att räkna med att säljaren i många fall, om han icke får bifall till sin begäran om åtal, överklagar statsåklagarens beslut hos riksåklagaren. Även denna fullföljd förutsätter att det finns någon utredning.

Hovrätten anser att det kan ifrågasättas, om man icke bör återgå till den tidigare regeln, enligt vilken olovligt förfogande över avbetalningsgods undantagslöst föll utanför allmän åklagares åtalsbefogenhet. Hovrätten finner emellertid att den berörda frågan har samband med andra närliggande problem. Det torde enligt hovrätten vara påkallat att i första hand göra en översyn av strafflagens bestämmelser om förmögenhetsbrotten för att i vissa hänseenden begränsa kriminaliseringen. Först därefter synes det vara möjligt att slutgiltigt bedöma hur åtalsreglerna bör vara avfattade. Hovrätten hänvisar till att frågan om en sådan översyn övervägs inom justitiedepartementet och erinrar om att dåvarande chefen för justitiedepartementet vid lagrådsremiss av förslag till brottsbalk den 2 maj 1958 anförde att en revidering främst på vissa punkter av förmögenhetsbrotten framstår som önskvärd i belysning av de senaste årens erfarenheter från lagtillämpningen. Då denna revision uppenbarligen måste komma in på de nu avhandlade problemen rörande olovligt förfogande, synes enligt hovrättens uppfattning något initiativ från riksdagens sida knappast vara nödvändigt.

Kommerskollegium uttalar i sitt yttrande bl. a. följande:

Enligt kollegii mening innebära gällande lagbestämmelser, vilka grunda sig på ingående erfarenhet om olika rättsreglers inverkan på hithörande förhållanden, en skälig avvägning mellan de skilda intressen som här anmäla sig. Det synes kollegium som om avbetalningssäljarna icke i näm-

värd mån skulle kunna missbruka den möjlighet att erhålla polis- och åklagarmyndighets medverkan i avbetalningsärenden som den nuvarande lagen erbjuder. I övervägande antalet fall torde väl dessa myndigheter, när en avbetalningssäljare begär utredning om olovligt förfogande vartill köparen skulle ha gjort sig skyldig, med stöd av lagens ordalydelse och förarbetena till lagen kunna efter några mer eller mindre rutinmässiga åtgärder — utan att vända sig till överåklagaren — avskrivna ärendet från vidare behandling. Sådana åtgärder torde vanligen vara till fyllest för att få klarhet i frågan, huruvida förhållandena verkligen påkalla att allmänt åtal väcktes mot köparen eller ej. Konsekvent genomförd leder en dylik ordning till att avbetalningssäljarna få klart för sig att de icke kunna räkna med bistånd från polis- och åklagarmyndigheternas sida vid indrivning av avbetalningsfordringar, en omständighet som tvingar dem att iakttaga försiktighet vid val av köpare; säljarna måste närmare undersöka köparnas förhållanden i fråga om kreditvärdighet m.m.

Såvitt kollegium kan bedöma, kan syftet med motionärernas framställning icke till fullo uppnås på annat sätt än att olovligt förfogande över avbetalningsgods åter göres till målsägandebrott. En sådan ändring av gällande bestämmelser synes dock kollegium ej böra genomföras och kollegium finner sig därför icke kunna biträda framställningen.

Styrelsen för Sveriges advokatsamfund konstaterar i sitt yttrande att den i motionerna upptagna frågan vid flera tillfällen tidigare varit föremål för överväganden från statsmakternas sida och under årens lopp föranlett lagändringar i skilda hänseenden. Styrelsen erinrar inledningsvis att ett äganderättsförbehåll bereder säljaren skydd i två hänseenden, dels mot köparens borgenärer, dels mot köparen själv. Styrelsen fortsätter:

I förstnämnda hänseende är skyddet ett utflöde av regeln om äganderättsförbehålls sakrättsliga verkan. I det andra hänseendet har skyddet tillskapats genom stadgande om straff för köpare som olovligen avhänder sig gods, vilket till honom försålts med äganderättsförbehåll. Upprätthållandet av detta dubbla skydd för säljaren vilar på insikten om dess nödvändighet för att möjliggöra en avbetalningshandel, som sätter stora befolkningsgrupper i tillfälle att förvärva egendom, vilken de annars icke alls eller endast med svårighet skulle kunna förskaffa sig. Att systemet leder till att säljare beviljar kredit åt personer, vilka eljest icke skulle kunna få köpa på kredit, är därför icke någon oväntad eller icke önskvärd konsekvens av skyddsreglernas upprätthållande utan tvärtom en åsyftad följd därav. Å andra sidan kan naturligtvis det dubbla skydd som ett äganderättsförbehåll bereder säljaren skapa viss risk för "lättvindig" eller eljest olämplig försäljning på avbetalning i fall där man ur allmän synpunkt helst skulle ha sett att någon sådan försäljning icke kommit till stånd.

Styrelsen ingår härefter på frågan om de lagändringar som skulle tänkas kunna ifrågakomma, därest en utredning skulle ge vid handen att de nu gällande reglerna är förknippade med alltför betydande olägenheter. Styrelsen yttrar härom följande:

En åtminstone teoretiskt tänkbar utväg vore att ändra lagstiftningen om avbetalningsköp. I så fall skulle det måhända ligga närmast till hands att genomföra mer eller mindre långt gående begränsningar i äganderättsförbehålls rättsverkan och sålunda fränkänna ett dylikt förbehåll giltighet i vissa fall, där förbehållet nu anses gällande. Detta var, såsom ovan nämnts den väsentliga innebörden av det förslag som kommerskollegium framlade i februari 1933. Under de utredningar som föregick 1953 års lagstiftning om avbetalningsköp (se bl.a. SOU 1950:42 sid. 23—26) blev emellertid på ett övertygande sätt påvisat att man icke kunde på denna väg nå fram till en ändamålsenlig lösning. Detsamma gällde från skilda håll framförda uppslag om viss näringsrättslig reglering av avbetalningshandeln och agentverksamheten (koncessionstvång m.m.). Då alla dessa frågor sålunda för icke länge sedan varit föremål för grundlig utredning, innan 1953 års lagstiftning om avbetalningsköp genomfördes, kan styrelsen icke finna det motiverat att nu ånyo igångsätta en utredning rörande samma spörsmål.

En annan utväg, som stundom betecknats såsom framkomlig, skulle vara att — med bibehållande av den civilrättsliga regeln om äganderättsförbehållets verkan mot köparens borgenärer — genomföra vissa ändringar i straffrättsligt avseende. Dessa ändringar skulle då innebära en begränsning av det straffbara området. Vissa förfoganden över avbetalningsgods i strid mot ett civilrättsligt gällande äganderättsförbehåll skulle m.a.o. göras straffria. I det av professor Schmidt år 1938 avgivna betänkandet (SOU 1938:11) underströks emellertid nödvändigheten av att ett äganderättsförbehåll medför skydd för säljaren både mot köparens borgenärer och mot otillbörliga förfoganden från köparens sida, och Schmidt betonade vikten av parallellitet mellan borgenärsskyddet och straffansvaret (se särskilt betänkande sid. 46). Styrelsen anser Schmidts uppfattning i denna fråga oomtvistligt riktig och kan sålunda icke tillstyrka en utredning i syfte att få till stånd en lagändring efter de antydda riktlinjerna.

Om det sagda är riktigt, återstår enligt styrelsens mening endast en tänkbar utväg, nämligen en ändring av åtalsreglerna. Att i detta hänseende komplettera stadgandet i 22 kap. 10 § andra stycket strafflagen med någon bestämmelse av innehåll att åtal icke skulle få ske, om säljaren "kan anses icke ha iakttagit rimlig försiktighet gentemot köparen" (eller annan formulering av liknande innebörd), vore enligt styrelsens uppfattning föga ändamålsenligt. Till en början måste nämligen starkt ifrågasättas om man genom ett sådant tillägg skulle vinna något resultat, som icke lika väl kan ernås genom utövande av den rätt till åtalsprövning som enligt den nu gällande lydelsen av nämnda lagrum tillkommer statsåklagare. Men vidare måste beaktas att en lagändring av antydd innebörd icke skulle medföra någon nämnvärd lättnad i polis- och åklagarmyndigheternas arbetsbörda. Vad som gör att dessa myndigheter nu i stor utsträckning måste handlägga ärenden rörande olovligt förfogande över avbetalningsgods är icke det förhållandet i och för sig att sådant förfogande är straffbart utan det förhållandet att brottet, låt vara med bestämmelse om särskild åtalsprövning, lyder under allmänt åtal. Det är brottets karaktär av åklagarbrott som enligt rättegångsbalken gör det till en plikt för ifrågavarande myndigheter att inleda förundersökning i anledning av inkomna anmälningar. Först sedan sådan undersökning skett kan vederbörande åklagare taga ställning till åtalsfrågan, och i detta förhållande skulle en lagstiftning av nu diskute-

rad innebörd icke göra någon ändring. Enligt styrelsens uppfattning måste man sålunda konstatera att, om det anses nödvändigt att i här ifrågavarande avseende lätta polis- och åklagarmyndigheternas arbetsbörda, endast en väg finnes att gå, nämligen att nu återigen göra olovligt förfogande över avbetalningsgods till målsägandebrott, d.v.s. återgå till den ordning som gällde från den 1 juli 1934 till den 1 januari 1943.

Styrelsen anser att en ändring av åtalsreglerna rent lagtekniskt är lätt att genomföra men finner frågan huruvida ändringen är lämplig och önskvärd vara betydligt svårare. Styrelsen erinrar om de meningsmotsättningar som förelåg vid 1934 års ändring av åtalsreglerna och vad första lagutskottet uttalade i sitt avstyrkande utlåtande rörande förslaget till lagändring. Enligt styrelsens mening är de av utskottet anförda synpunkterna alltjämt förtjänta av synnerligt beaktande. Styrelsen erinrar sig att välrenommerade och lojala företag, som i stor utsträckning nödgades sälja på avbetalning, under de år då ifrågavarande brott utgjorde målsägandebrott ofta klagade över det bristfälliga skydd som blivit en följd av lagändringen. Avslutningsvis uttalar styrelsen följande:

Någon anledning att direkt avstyrka motionärernas förslag om utredning har styrelsen naturligtvis icke, men styrelsen vill framhålla att en eventuell utredning måste bli mycket omfattande. Det gäller till en början att utreda i vad mån de av motionärerna påtalade olägenheterna av de nu gällande reglernas tillämpning verkligen är av sådan storleksordning att en lagändring bör övervägas; de knapphändiga uppgifter härom som lämnats i motionerna berättigar icke till några säkra slutsatser. Kommer man till den uppfattningen att en lagändring kunde vara ur angivna synpunkt önskvärd, återstår den än svårare frågan huruvida en sådan lagändring kan genomföras utan skadeverkningar av den art som första lagutskottet år 1934 angav. Framför allt är det angeläget att tillse att icke den lojala och samhällsnyttiga avbetalningshandeln skadas, till förfång icke minst för avbetalningsköparna.

Sveriges köpmannaförbund ansluter sig till vad Stockholms handelskammare uttalat i ett i ärendet avgivet yttrande. Handelskammaren, som avstyrker motionerna, anför i yttrandet bl.a. följande:

Avbetalningshandeln i Sverige har under senare år expanderat avsevärt. Det är därför i och för sig rätt naturligt, att också frekvensen av olovliga förfoganden ökat. En dylik utveckling torde således vara ofrånkomlig, trots att avbetalningsavtalen i många fall föregås av mer eller mindre noggranna kreditundersökningar. Motsvarande förhållanden kunna påvisas även i andra länder än Sverige, där avbetalningshandeln fått allt större omfattning. Samtidigt visar emellertid såväl svenska som utländska förhållanden, att en ökad avbetalningshandel ger upphov till alltmer utvecklade kreditundersökningssystem. För att undvika alltför stora förluster tvingas företagen att i allt större utsträckning inhämta kreditupplysningar om avbetalningsköparna. Till följd av kredithandelns expansion har det också i Sverige under senaste tid framkommit nya typer av kreditundersök-

ningsinstitut, som snabbt och billigt meddela kreditupplysningar. Såvitt gäller förhållandena i Stockholm synes allt flera avbetalningssäljare komma att ansluta sig till centrala kreditregisterföretag. Med tiden är det därför att förvänta, att konkurrensen kommer att omöjliggöra eller i varje fall försvåra avbetalningshandel utan någon form av kreditupplysningar. I viss mån torde därför de förhållanden som avses i motionen vara att betrakta som övergångsföreteelser, vilka småningom kommer att få minskad betydelse.

Köpmannaförbundet redovisar i sitt yttrande ytterligare några synpunkter i frågan. Förbundet anför:

Straffbestämmelsen i strafflagen 22 kap. 4 § är för den reguljära handeln, som dominerar i fråga om avbetalningsförsäljningen, en trygghetsfaktor, vilken inte bör underskattas. Även om det inom den reguljära handeln brukar ske kreditprovning av avbetalningsköpare, förekommer givetvis i enstaka undantagsfall att oärliga köpare måste polisanmälas. Det missbruk, som påtalas av motionärerna, emanerar emellertid i huvudsak från postorderföretag och liknande expeditionshandel, som brukar vara mindre nogräknad vid valet av köpare. Det vore orimligt, att dessa mindre ansvarskännande företags missbruk skulle gå ut över den reguljära handeln, genom att möjligheterna till ingripande mot oärliga avbetalningsköpare begränsas. Förbundet anser därför, att motionärernas syften bättre skulle gagnas genom att stävja viss av den försäljningsverksamhet som tillämpas av mindre ansvarskännande företag, exempelvis genom en skärpning av lagstiftningen mot illojal konkurrens.

Utskottet

I 22 kap. 4 § strafflagen upptages bestämmelser om brottet olovligt förfogande. Detta brott föreligger då någon, utan att göra sig skyldig till förskingring, vidtager sådana åtgärder med egendom som han har i sin besittning men vartill annan har ägande- eller säkerhetsrätt att den andre frånhändes egendomen eller sin rätt. Stadgandet avser bl. a. sådana fall då någon säljer eller pantsätter avbetalningsgods innan köpeskillingen erlagts. Olovligt förfogande faller under allmänt åtal men får enligt 22 kap. 10 § strafflagen åtalas av allmän åklagare endast om överåklagare finner åtal vara ur allmän synpunkt påkallat.

Motionärerna har hemställt om utredning i syfte att begränsa polis- och åklagarmyndighets åligganden vid olovligt förfogande över avbetalningsgods i de fall då köpet avslutats på sådant sätt att säljaren icke kan anses ha iakttagit rimlig försiktighet gentemot köparen. I motionerna uppgives att polis- och åklagarmyndigheternas arbete avsevärt ökas genom att vissa affärsföretag som avbetalningsköpare godtager personer, som redan vid en flyktig undersökning skulle ha befunnits vara olämpliga som parter i ett kreditavtal. Motionärerna håller för troligt att detta till ej ringa del kan

bero på att säljarna räknar med polisens medverkan för att spåra upp kunder som försvinner utan att göra rätt för sig och uttalar vidare, att det aldrig torde ha varit lagstiftarens mening att stadgandet i 22 kap. 4 § strafflagen skulle användas för att göra polis och åklagare till inkasserare åt vissa avbetalningsfirmor.

Såsom framgår av en i det föregående lämnad redogörelse har det i motionerna berörda spörsmålet vid flera tillfällen varit föremål för överväganden från statsmakternas sida såväl vid ändringar i strafflagen som i samband med revision av lagstiftningen om avbetalningsköp. Sålunda genomfördes år 1934 den ändringen att olovligt förfogande över avbetalningsgods — som före år 1943 bedömdes såsom förskingring — från att höra under allmänt åtal skulle kunna åtalas endast av målsägande. Såsom skäl för reformen åberopades att man ville betaga säljarna möjligheten att kostnadsfritt anlita polis- och åklagarmyndigheter såsom indrivningsorgan och därigenom tvinga till en viss försiktighet vid anskaffande av köpare. Lagändringen genomfördes icke utan meningsmotsättningar. Redan i propositionen anmärkte departementschefen att ändringen icke stämde väl överens med rättsutvecklingen. Första lagutskottet, som avstyrkte lagändringen, underströk denna synpunkt och anförde att lagförslaget innebar ett anmärkningsvärt avsteg från den allmänna principen att staten som regel genom egna organ tillser, att dess straffanspråk icke blir åsidosatt. Mot den föreslagna lagändringen framhöll utskottet vidare, att även mycket svårartade rättskränkningar endast skulle kunna åtalas av målsägande, att åtal som anställdes skulle bli utvalda efter synnerligen godtyckliga grunder, att effektiviteten hos straffhotet kunde befaras bli avsevärt förminskat om åtal anställdes mera sällan samt att säljaren även efter lagändringen hade kvar möjligheten att genom hot om åtal frampressa en uppgörelse.

Under förarbetena till nuvarande åtalsregler, som infördes genom 1942 års lagstiftning rörande förmögenhetsbrotten, framhölls i första lagutskottets av riksdagen godkända utlåtande att den möjlighet till allmänt åtal efter överåklagarprövning som öppnades beträffande olovligt förfogande över avbetalningsgods icke var avsedd att komma till användning annat än i sällsynta undantagsfall.

Såsom remissmyndigheterna funnit torde syftet med motionärernas framställning icke till fullo kunna uppnås på annat sätt än att olovligt förfogande över avbetalningsgods åter göres till ett målsägandebrott. Utskottet kan emellertid i likhet med den mening som kommit till uttryck i det övervägande flertalet av de avgivna yttrandena icke förorda beträdandet av denna väg. Utskottet vill här hänvisa till ovan anförda skäl mot den år 1934 genomförda lagändringen. Nuvarande regler får anses innebära en skäligen avvägning mellan olika föreliggande intressen. Såsom ett uttryck härför må för övrigt omnämnas, att riksåklagarämbetet år 1954 hade att

behandla en framställning med syfte att åklagarna skulle frångå sin restriktiva praxis i fråga om allmänt åtal vid olovligt förfogande över avbetalningsgods. Av det utredningsarbete som föregick 1953 års revision av lagen om avbetalningsköp torde också framgå att tidigare framförda reformförslag om en näringsrättslig reglering av avbetalningshandeln (koncessionstvång m.m.) icke synes erbjuda någon framkomlig väg. Utskottet tillåter sig hänvisa till de under utredningsarbetet framkomna skälen, vilka redovisats i en ovan intagen redogörelse.

Av det anförda framgår att allmänt åtal vid olovligt förfogande över avbetalningsgods enligt lagstiftarens intentioner icke skall anställas annat än i sällsynta undantagsfall. Även utredningsverksamheten beträffande anmälningar rörande sådana brott borde vid sådant förhållande vara i motsvarande mån restriktiv. Riksåklagarämbetets yttrande ger också vid handen att ifrågavarande utredningsverksamhet präglas av stark återhållsamhet. Vad sålunda framkommit ger icke stöd för det av motionärerna ställda utredningskravet och det kan också vara tvivel underkastat om en ytterligare inskränkning av den förevarande polis- och åklagarverksamheten är önskvärd om man beaktar de syftemål som gällande regler är avsedda att tillgodose. Enligt utskottets uppfattning kan den av motionärerna begärda utredningen därför icke anses påkallad.

Emellertid har i vissa av de avgivna yttrandena yppats tveksamhet om hur långt utredningen måste framföras för att en anmälan skall kunna avskrivnas med motivering att åtal ej är ur allmän synpunkt påkallat. Riksåklagarämbetet har hävdats att för ett avskrivningsbeslut med sådan motivering i princip icke kan uppställas krav på att utredning skall föreligga om att brott verkligen förekommit och förmenar att en ytterligare begränsning av polis- och åklagarmyndigheternas arbetsbörda kunde ske om denna tolkning allmänt vedertages. Med hänsyn till berörda tveksamhet och då någon vägande invändning icke synes kunna riktas mot ämbetets förevarande ståndpunkt torde kunna ifrågasättas om icke ämbetet i syfte att åstadkomma en i möjlig mån enhetlig praxis på detta område borde giva vederbörande sina synpunkter till känna.

En upplysning som slutligen synes vara av visst intresse i detta sammanhang har lämnats av Stockholms handelskammare, som omnämnt att det i Sverige liksom även utomlands på senaste tid till följd av kredithandelns expansion framkommit nya typer av kreditundersökningsinstitut, som snabbt och billigt meddelar kreditupplysningar. Enligt handelskammaren är det att förvänta att konkurrensen kommer att omöjliggöra eller i varje fall försvåra avbetalningshandel utan någon form av kreditupplysningar och handelskammaren anser därför att de förhållanden som avses i motionerna i viss mån torde vara att betrakta som övergångsföreteelser.

Med åberopande av vad ovan anförts får utskottet hemställa,
att förevarande motioner, I:72 och II:91, icke måtte för-
anleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 7 april 1960

På första lagutskottets vägnar:

INGRID GÄRDE WIDEMAR

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från f ö r s t a kammaren: fru Gärde Widemar, herrar Ahlkvist, Bran-
ting, Gezelius, Erik Svedberg, Fagerström, Svanström och Åkesson;

från a n d r a kammaren: herr Landgren, fru Boman, herrar Onsjö,
Östrand*, Edlund, Gustafsson i Borås, fru Löfqvist och fröken Bergegren.

*) Ej närvarande vid utlåtandets justering.